

Damiaan symbool van solidariteit

Nu de drukte rond 'de grootste Belg' is geluwd en Damiaan door gewone mensen werd uitgekozen, willen we een rustig gesprek brengen met Jef Vermassen, die al die tijd de verdediging van Damiaan op zich heeft genomen. Hoe kan een strafpleiter met zo'n drukke beroepsbezigheden en een gezin, zich nog inzetten voor kindsoldaten in Afrika, voor de zaak van Damiaan en wellicht nog voor andere zaken, vroegen we ons af. De ervaring leert echter dat geëngageerde mensen zich doorgaans op verschillende fronten inzetten, en Vermassen is gedreven door het gevoel van solidariteit dat ook Damiaan bezielde. Dat blijkt uit het volgende interview.

Vanwaar uw belangstelling voor pater Damiaan?

“Het is eigenlijk begonnen met zuster Lambertina, een zuster die weinigen kennen, maar die in de voetsporen van Damiaan is getreden en naar wie in mijn dorp Lede een straat is genoemd. Zij is ook door lepra besmet geraakt en is eraan gestorven. Als kind heb ik de gruwelijke foto van zuster Lambertina met haar aangetaste gezicht in de kerk zien hangen. Dat heeft mij sterk aangegrepen. Ik had zelf vier tante nonnekes van wie ik er

drie gekend heb. Degene die hier bij de zwart-zusters was, heb ik enorm geapprecieerd. Zestig jaar lang heeft ze zieke en stervende mensen bijgestaan en verzorgd, en na hun dood afgelegd... zaken die toch niet zo aantrekkelijk zijn, maar ze was gelukkig. Ze had niets en wat ze had, gaf ze weg. Zo heb ik al vroeg ontdekt dat er een soort geluk bestaat dat je vindt bij mensen die zichzelf wegcijferen en alles doen voor een ander. Dat is een levenshouding die mij enorm aanspreekt. Pater Damiaan is een van de figuren op wie ik mijn leven baseer, een leidraad waarnaar ik wil leven. Mijn werk in Oeganda met de kindsoldaten, waar ook de opbrengst van mijn boek [‘Moordenaars en hun motieven’] naartoe gaat, is daardoor geïnspireerd. Onze vzw heeft al meer dan tweeduizend vijfhonderd kindsoldaten

“Als je een investering wilt doen die 100% rendement geeft, investeer dan in solidariteit.”

opgevangen. Ik hoop in België samen met onze vereniging een wereldcentrum voor de problematiek van kindsoldaten te creëren, een soort studie- en actiecentrum.

Ik heb de zin voor engagement meegekregen in mijn opvoeding en in de jeugdbeweging, maar ook door Damiaan te leren kennen. Op het einde van mijn boek over moordenaars en bij iedere lezing vermeld ik Damiaan, omdat ik geloof dat zijn levenshouding het alternatief is voor het Westen. Ik stel vast dat er hier steeds meer ongelukkige mensen zijn, omdat er zoveel egoïsme en narcisme gecultiveerd wordt. Een van de grootste uitdagingen van de 21ste eeuw is volgens mij de confrontatie tussen 'ik' en 'wij'. Ik zie in Afrika materieel arme mensen die gelukkig zijn, die blij zijn, die solidair zijn, die vandaag leven ook al hebben ze morgen niets. Ik zie in het Westen mensen die doodongelukkig zijn omdat ze zoveel miljoenen hadden als appeltje voor de dorst en de waarde van hun aandelen tot de helft is herleid. Maar ze hebben wel nog een halve appel over, als pure reserve, terwijl ze in Afrika bij de mislukking van de oogst hun zaaigranen moeten opeten. Als je een investering wilt doen die 100% rendement geeft, zonder dat je in de krant moet nakijken wat er met je aandelen is gebeurd, investeer dan in solidariteit, dan zul je de gelukkigste mens op aarde zijn. Als we dat maar konden ontdekken."

Vanwaar komt volgens u het gebrek aan solidariteit?

"Door de rijkdom. Hoe rijker de mens wordt, in de zin van materialistischer, hoe meer hij denkt dat hij anderen niet meer nodig heeft en dat hij alles alleen aankan. De anderen worden zelfs een hinderpaal. Wij zijn individualisten geworden en onze contacten zijn verschaald. We verplaatsen ons niet meer in sociale voertuigen. Wij gaan nog zelden naar een lezing of een avondactiviteit. De

meeste mensen zitten voor hun televisie en komen 's avonds niet meer buiten. En dan zeggen ze in de stad: zie eens al die vreemdelingen op straat! Ja natuurlijk, die mensen hebben hun eigen cultuur meegebracht, die zijn gewend om samen op straat te leven. Dat kunnen we ze toch niet kwalijk nemen.

Wij spiegelen ons te veel aan de VS en dat is tragisch. Wij zijn onze fierheid als Europeanen verloren. Wij zijn de uitvinders van de democratie, wij hebben een enorme culturele en culinaire rijkdom... en toch laten we ons steeds meer dicteren door de Amerikanen die eigenlijk veel minder te bieden hebben. Op de duur gaat iedereen hamburgers eten en cola drinken. En het ergste is dat we de Amerikaanse mentaliteit overnemen. Dat is een enorme verschraling. Als ik in Amerika ben, treft mij altijd de emotionele armoede van de mensen die op hun eentje leven in de grootste eenzaamheid. Die vereenzaming heeft te maken met de samenlevingsstructuur, met de materialistische waarden die vooropgesteld worden. Je moet rijk zijn, je moet veel hebben."

Kunnen wij nog terug naar hoe het vroeger was: de onderlinge solidariteit, het contact, het rustige leven?

"Misschien kunnen we niet terug naar het rustige leven, maar ik merk dat er toch nog veel solidariteit bestaat. Als er bijvoorbeeld iemand vermoord is of een gezin maakt een ander drama mee, dan spant de buurt zich plots in voor die mensen en ontstaat er een onderlinge lotsverbondenheid. Ik zie hoe mensen die een kind onder hun hoede nemen dat in Oeganda leeft, opfleuren omdat ze ontdekken dat het een meerwaarde is om solidair te zijn met iemand in de derde wereld. Ze gaan het leven en de wereld anders bekijken. De individualisering zal nog een tijdje

doorgaan. Ze wordt ook gepropageerd. De reclame zegt: koop dit en dat, u verdient het, u bent het waard. Het individualisme merkt je ook op de weg. Er heerst een mentaliteit van: probeer iedereen de pas af te snijden om de eerste te zijn. Sommigen komen al moe op het werk van al de manoeuvres die ze hebben uitgehaald, van hun middenvinger op te steken of andere obscene gebaren te maken, en van zich te ergeren omdat chauffeurs die ze de pas hebben afgesneden, vijf kilometer verder toch voor hen staan. Zij vergeten dat, als je vijf keer iemand voorrang geeft, je al vijf keer een vriendelijke goeiedag gekregen hebt. Dat is een andere benadering.

*Mensen veranderen pas
als ze met hun rug
tegen de muur staan.*

Toch geloof ik dat het basisinstinct van de mens solidariteit is en blijft. Onze allereerste voorouders - en dat heeft niets met godsdienst en cultuur te maken maar het is een biologisch en sociologisch fenomeen - leefden in groepjes van veertig tot vijftig mensen. Ze moesten solidair zijn om te overleven. Solidariteit is ingebakken in onze genen. Gedurende de halve eeuw na de Tweede Wereldoorlog is de welvaart gestegen en de mentaliteit veranderd in: je medemens is je tegenmens, je concurrent. Dat is de nieuwe cultuur. Dat is de verschraling. Tezelfdertijd stellen we vast dat er onvoorstelbaar veel mensen zijn die pillen moeten slikken, dat er onvoorstelbaar veel depressies zijn. Dat is ziekte nummer één in deze eeuw en ze is gesitueerd in het Westen waar de meeste mensen behoorlijk welstellend zijn. Maar ik geloof dat er een kentering zal komen, een moment waarop mensen ontdekken: zo kunnen we niet verder leven, want we zijn

onze wortels aan 't kwijtraken, we zijn niet gelukkig. Je merkt dat het groepsleven hier en daar terug opflakkert, dat mensen zich thuis voelen in een groep waar ze aanvaard worden, waar ze steun vinden, waar ze samen met anderen iets kunnen doen voor medemensen in plaats van alleen voor de televisie te zitten. Mensen veranderen pas als ze met hun rug tegen de muur staan. We staan er nog niet volledig tegen."

**Heeft het feit dat u
pleitbezorger geworden bent
van Damiaan en dat u
in Molokai bent geweest,
uw visie op hem veranderd?**

"Mijn bewondering voor Damiaan is inderdaad toegenomen, niet in naïeve maar in realistische zin. Ik had verschillende boeken over hem gelezen, maar door Kalaupapa te zien, de

landtong waar hij geleefd heeft, heb ik een duidelijker beeld van hem gekregen. Nu staan er mooie huisjes en een prachtig bos dat hij trouwens zelf aangeplant heeft, maar toen hij daar aankwam, was het een kale plek. Ik heb de pali gezien, die klif van 600 meter hoog waar je bijna niet op kunt en waar hij met zijn paard op gekropen is om daarboven eens een gesprek te kunnen voeren met een gezonde mens. Ik heb de zee gezien daar rondom, de isolatie, en ik dacht: hier is die man toegekomen zonder iets. Hij heeft hier buiten geslapen onder zijn pandaboom en heeft hier geleefd tussen rottende, stervende mensen, jaren aan een stuk. Als je dan geen onvoorstelbaar geloof hebt en geen eindeloze genegenheid voor je medemens, houd je het nooit uit. Toen ik daar zat, werd ik er stil van. Damiaan komt toe in een hem totaal onbekende wereld die gedomineerd wordt door pooiers, een wereld zonder wetten. Die laten hem ook duidelijk verstaan dat zij de wetten bepalen. Kun je je voorstellen wat het hier zou worden, mochten er geen wetten meer zijn? Als ze hem daar na een paar dagen vermoord hadden, was er niet meer over hem gesproken. Maar door zijn persoonlijkheid, zijn uitstraling, zijn psychische en fysieke kracht, door het feit dat hij authentiek is en leeft zonder enige schijnheiligheid, wordt hij zo gewaardeerd en door vijanden gevreesd, dat hij kan zeggen: nu is het hier gedaan. Stop met de prostitutie en het kindermisbruik. Bouw een samenleving op. Damiaan weet van aanpakken: hij begint lijk-kisten te maken en het kerkhof te ommuren zodat de varkens de lijken niet meer kunnen opgraven. Hij bouwt hutjes voor de mensen. Hij legt een weg aan en een waterleiding, zodat degenen die nog een beetje te been zijn het water niet langer enkele kilometer verder moeten gaan halen maar men het water naar daar kan brengen. Hij wordt een voorloper op vele vlakken.

Ondertussen zit hij wel tussen rottende mensen.

Wat men nu bezigheidstherapie noemt, past Damiaan toe voor zijn mensen. Omdat ze niets meer hebben en hun leven uitzichtloos is, geeft hij ze een dagdagelijkse bezigheid. Hij begint bijvoorbeeld zijn kerkdiensten zo te organiseren dat iedereen erbij betrokken wordt en dat de begrafenissen een grote betekenis krijgen. Hij heeft twee fanfares. Eén ervan wordt geleid door een blinde man. Binnen een groep van marginalen een blinde man dirigent maken, dat is ongelooflijk als signaal naar de samenleving. En die blinde coördineert zijn orkest, hij kan het. Damiaan ziet dat allemaal en zorgt ervoor dat ze muziekinstrumenten krijgen. Hij heeft geen muziekinstallatie maar geeft zijn mensen wel muziek: ze hebben begrafenissen opgeluisterd met muziek van Mozart. Hij bouwt een materiële en een emotionele leefwereld op. Er zijn twee of drie begrafenissen per dag. De mensen zijn er de hele dag mee bezig in plaats van te zitten dubben en moedeloos op hun dood te wachten. Ze hebben nu iets om voor te leven. Damiaan richt bovendien enorm veel feesten in. Elke gelegenheid is goed om blijheid in de samenleving te krijgen en leven in een dode gemeenschap. Ondertussen zit hij wel tussen rottende mensen. Hij hoort biecht en neemt daarbij risico's omdat hij met zijn oor heel dicht bij de mensen moet komen om hun zwakke stem te horen. Ze hebben fluimen die in zijn gezicht terechtkomen. Maar dat is de realiteit. Hij moet die mensen zalven, maar er is op hun hoofd geen enkele plaats meer om ze een kruisje te geven en zelfs hun voeten zitten vol maden. Damiaan is de voorloper van de palliatieve zorg. Hij denkt erover na hoe je met gehandicapten moet omgaan. Hij maakt een

lepel die ze aan hun hand kunnen vastmaken omdat ze geen vingers meer hebben. Hij richt baden in voor hen. Hij is de voorloper van de rechtstreekse projectsteun, wat nu onder meer Broederlijk Delen en 11-11-11 promoten. Hij wil dat het geld dat men verzamelt, rechtstreeks naar zijn melaatsen gaat, niet naar of via de Kerk, en dat het dient voor een welbepaald project.

Als je bekijkt wat die man op al die niveaus gedaan heeft, dan zeg je: Damiaan was een genie.

In die eenzaamheid leven... 24 uur op 24

Ik heb een eindeloos respect voor missionarissen en zusters in de derde wereld. Ik heb in de jaren '70 in Kongo een ziekenhuis laten bouwen, ik ben in Niger actief geweest en nu in Oeganda. Ik heb de paters en nonnen bezig gezien: dat is de levende Kerk tussen de levenden. Ze leven doorgaans wel min of meer zoals westerlingen, maar daar hebben ze recht op.

Damiaan slaapt echter op de grond, zoals zijn mensen, tot de dokter een maand voor zijn dood zegt: nu gaan we hem in een bed leggen... Damiaan eet met zijn mensen en 's avonds is zijn troost een kopje thee, samen met de zieken die rond hem komen zitten. En dan heeft hij zijn pijp om de stank rondom hem wat te verdrijven.

Maar in die eenzaamheid leven, als enige gezonde mens tussen zieke en stervende mensen, alle dagen, 24 uur op 24... Ik neem mijn gsm en bel eens naar huis om te horen hoe het daar is. Hij stuurt een briefje en krijgt na vier maanden antwoord. En toch houdt Damiaan het hoofd recht.

Onlangs ontmoette ik een vrouw die erg verontwaardigd was over het feit dat iemand op de radio gesuggereerd had dat Damiaan met vrouwen geslapen zou hebben: het is altijd dezelfde smerige roddel die al 200 jaar lang standhoudt. Ik vind het spijtig dat de Kerk haar priesters het celibaat oplegt. Het is een bijkomende opdracht terwijl het leven al zo moeilijk is. Dat priesters een zo essentieel element van het leven moeten wegduwen, is op zichzelf tragisch. Maar Damiaan wilde dat inderdaad doen. Hij wilde trouw blijven aan zijn gelofte. Op een keer was hij een kerk aan 't bouwen in een dorp. Hij bleef daar slapen in een groot lokaal. Toen een meisje te dicht bij hem kwam liggen, is hij buiten gaan slapen. Hij was gekwetst, hoewel dat meisje het misschien niet met opzet deed. Als hij in dat dorp, in zo'n kleine gemeenschap, zijn voorkeur had getoond voor één vrouw, dan was al zijn gezag weg geweest. Met alle respect voor de protestanten, maar zij hebben de geruchten dat hij iets gehad zou hebben

met de een of ander - er is nooit een naam op geplakt - aanvankelijk rondgestrooid. Later hebben niet-gelovigen die roddel overgenomen. Damiaans opvolger is uitgetreden omdat hij verliefd geworden was, maar er is geen enkel wetenschappelijk bewijs en geen enkele aanwijzing dat Damiaan zijn gelofte van kuisheid verbroken zou hebben. Hij kon het zich ook niet permitteren in zo'n kleine samenleving. Bijna alle vrouwen in Kalaupapa zullen wel op hem verliefd geweest zijn; hij was tenslotte de enige gezonde mens. Maar als Damiaan, die eiste dat het gedaan zou zijn met de prostitutie en het kindermisbruik, ook maar enige aanleiding gegeven zou hebben tot roddel over zijn relaties, dan was zijn gezagspositie om zeep geweest. Het is gewoon nonsens. Dat bewijst nog eens de onvoorstelbare negativiteit van sommige mensen en de kracht van roddel. Het is zoals een virus dat zich verspreidt: je hebt er geen vat op en kunt het niet bestrijden, want het leeft verder. Men grijpt dat natuurlijk aan als men iemand die zo positief geleefd heeft, een slag onder de gordel wil geven.

Het is ook typisch Vlaams: als wij iemand hebben die zijn kop boven het maaiveld steekt, moet die kop eraf, zelfs nog na tweehonderd jaar. Wij zijn klein en wij moeten klein blijven. Amerika heeft twee standbeelden van Damiaan, één in Honolulu en één in Washington, en hier zouden ze hem nog altijd de nek willen afsnijden. Maar we mogen niet veralgemenen. Er zijn onvoorstelbaar veel mensen die er nog in geloven.

Damiaan is zo'n grote figuur omdat hij de problematiek van lepra op de wereldkaart gebracht heeft. Het was een vergeten en verdrongen probleem. Overal in de wereld werden de melaatsen in hoekjes geduwd, op eilandjes gedumpt. Damiaan heeft de schande van wat de maatschappij met die mensen deed, op zo'n manier aan het licht gebracht dat men er wel iets aan moest veranderen.

Het resultaat is dat op dit moment elke dag duizenden mensen die aan lepra of tuberculose lijden, genezen worden, dankzij Vlaanderen, want je mag Vlaanderen op het vlak van solidariteit niet onderschatten. Damiaanactie is Vlaams, laten we daar trots op zijn, in plaats van altijd alles zo negatief te zien. Zij zijn het die in de wereld op zoveel plekken mensen genezen, nog altijd. Damiaan heeft dat mogelijk gemaakt."

Waar haalde Damiaan de kracht vandaan om vol te houden?

"Damiaan was een echte Vlaming. Hij was een koppigaard. Dat was een van zijn negatieve punten maar het had ook een positief effect: zijn koppigheid heeft hem daar gehouden, anders had hij het nooit volgehouden. Hij kon kwaad zijn, maar vooral omdat hij het goede wilde voor zijn melaatsen, omdat hij het onrecht zag dat men hen aandede en de onwil om die mensen te helpen. Zijn negatieve karaktertrekken zijn hem enorm van dienst geweest om zijn positieve doel te bereiken. Hij had een waanzinnig werkritme. Hij was altijd bezig. En als hij een uur vrij had, begon hij kastjes te maken voor zijn zieken. Damiaan was een man met een ongelooflijke spirituele overtuiging, met een enorme liefde voor de zwaksten onder de zwakken. Hij heeft de bijbel perfect beleefd. Men spreekt veel over Christus, maar hij was geen prater, hij was een doener. Hij heeft het spoor van Christus gevolgd op de meest authentieke manier.

Hij wilde geen heisa rond zijn persoon

Een van de kritieken die men op hem heeft, is dat hij beter de melaatsen niet aangeraakt

had, dan had hij het misschien overleefd en nu is hij toch maar gestorven. Dat klopt. Maar als je daar tussen al die lepralijders zit en je wilt door die mensen aanvaard worden, dan geef je ze een hand. Als je zelfs geen hand geeft, als je niet samen met hen wilt eten of samen een pijp roken, dan blijf je een buitenstaander. Hoe kun je overleven in een gemeenschap waar men je niet aanvaardt, waar men de blanken verantwoordelijk stelt omdat ze de ziekte daar gebracht hebben en de melaatsen op een eiland hebben gedumpt? Hoe kun je daar als blanke komen en zeggen: ik ben solidair, maar ik houd jullie op een veilige afstand. Als Damiaan gekozen heeft om solidair te zijn tot het uiterste, is het niet omdat hij een heilige wilde worden, niet omdat hij als een martelaar op het kruis wilde hangen. Die rol lag hem niet. Hij wilde geen heisa rond zijn persoon. Hij was op dat punt een echte Vlaming, maar met een ongelooflijke geloofsovertuiging. De consequentie van trouw aan je geloof, kun je alleen respecteren. En bovendien had hij een enorme humane instelling, met een liefde voor de uitgestoten medemens die tot het uiterste gaat. Dat is de grootste liefde: jezelf wegcijferen en honderd procent ten dienste staan van degenen die van niemand nog aandacht of vriendschap krijgen. Als hij toekwam op het melaatseneiland was het een hel en hij heeft die mensen een stukje hemel gegeven.”

Is er geen gevaar dat wij Damiaan idealiseren, groter maken dan hij in feite is...

“Damiaan had ook negatieve kanten, en die zal ik altijd belichten omdat ik een objectief beeld van hem wil geven. Hij is geen halfgod, geen held in de zin van een bovenmenselijk wezen. Hij is een mens van vlees en bloed. Je hebt mensen die het symbool zijn van het

kwaad; hij is het symbool van goedheid, maar hij is een mens. Ik ben blij dat hij negatieve karaktertrekken had en dat die ook gekend zijn, omdat we daardoor kunnen zeggen: hij is geen heilige en de heiligverklaring is ook niet essentieel, ze is soms zelfs hinderlijk. Hij was een gewone man, een Vlaming die geloofde in zijn taak en daar naar leefde. Hij heeft mensen tegen de schenen gestampt en gekwetst, maar zijn doorzettingsvermogen en zijn koppigheid waren de positieve tegenhangers van die minder fraaie karaktertrekken. Hij kon niet samenwerken, dat was een negatief punt van hem. Maar hij was daar al jaren bezig op z'n eentje, en je kunt je afvragen: in welke mate verandert dat een persoon. Ik kan me voorstellen dat je een zekere bitterheid voelt als je als geïsoleerde kluzenaar tussen zieke en stervende mensen zit en je er totaal voor inzet, terwijl de maatschappij deze mensen op wraakroepende wijze in de steek laat.

Zijn humanisme is van het hoogste en zuiverste niveau

Damiaan heeft het een periode moeilijk gehad, wellicht vanwege de angst dat hij zou sterven - want hij wist al veel langer dan de dokters dat hij ziek was - en omdat hij niet wist of zijn werk wel verder gezet zou worden. Op het moment dat hij die zekerheid had, toen er een dokter en zusters waren gekomen, kon hij zeggen: ik ben er niet meer nodig, ik kan gaan. Dat maakte hem rustig en blij. Daags voor zijn dood kon hij niet meer praten, maar hij deed schriftelijk een laatste bestelling: een zakje knikkers voor de weeskinderen van het eiland. Stel je voor: je bent nog geen vijftig jaar, je had een goed leven kunnen hebben, en je ligt daar met de vreselijkste ziekte te rotten, te sterven. Dan zou er normaal toch iets in je hoofd opgaan van: wat een ezel ben ik geweest. Het feit dat

Damiaan deze laatste bestelling plaatste, betekent dat hij in zijn stervensuur met die kinderen bezig was en niet met zichzelf. Hij is tot zijn laatste minuut mens geweest voor anderen. Dat is belangrijk. Dat is wat anders dan die zever van slapen bij de vrouwen. Nee, een onnozel zakje knikkers voor zijn weeskinderen. Dat is een geweldige symboliek.”

Waarom blijven mensen vandaag nog zo geboeid door Damiaan, een stuk geschiedenis eigenlijk?

“Omdat de oerwortels van mensen, menselijke solidariteit is en niet elkaar kapotmaken, elkaar als vijanden zien. Dat maken ze ons nu wijs maar het klopt niet. De essentie van ons menszijn is solidariteit. Vandaar dat zo'n voorbeeld als Damiaan meer dan een historische betekenis heeft. Hij blijft een levende realiteit. Hij is niet dood. Hij leeft elke dag, onder meer via de Damiaanactie. De geest waarin hij geleefd heeft, 'heilige geest', blijft mensen inspireren. Wij zoeken altijd steun en troost bij figuren in de samenleving naar wie we kunnen opkijken. Dat hebben we nodig en dat moeten wij ook aan onze jeugd durven doorgeven: een voorbeeld om naar te leven. Damiaan is zo'n voorbeeldfiguur. Zijn kleurrijke, tragische geschiedenis spreekt mensen aan. Er is het menselijke lijden, maar ook de schoonheid die erachter schuilt. Je vindt dat ook bij van Gogh, maar dan op het niveau van de kunst. Als van Gogh geleefd had als Rubens, dan was hij nooit de figuur geworden die hij nu is. Maar hij heeft geleefd als een sukkelaar omdat hij geen enkel schilderij verkocht kreeg, en hij is als een sukkelaar gestorven. Dat zijn zaken die mensen aanspreken, deels vanwege de sensatie, maar vooral vanwege het verhaal en de inzet. Als je een voorbeeld wilt van 'hoe moet ik mij goed voelen door sociaal te leven', dan zit je

bij Damiaan perfect. Hij zal mensen altijd blijven aanspreken, ook niet-gelovigen, want zijn humanisme is van het hoogste en het zuiverste niveau. Alleen sommige strijdende antiklerikalen willen dat niet erkennen vanuit hun eigen frustraties.

Wij Vlamingen hebben natuurlijk nog andere mensen om fier op te zijn. Ik heb bijvoorbeeld een enorme waardering voor priester Daens, omdat hij sociaal bewogen was en een historisch belangrijke rol heeft gespeeld. Hij heeft zijn leven gegeven voor zijn ideaal, maar is er niet voor gestorven, en dat moest ook niet. Damiaan heeft zich in zijn moderne gevangenis zonder sleutels levend begraven. Hij heeft de grootste liefde bewezen die je mensen kunt geven: je leven voor hen opofferen uit pure solidariteit. Dat supplementaire element, de manier waarop hij geleefd heeft, de vernieuwende dingen die hij gedaan heeft, en vooral zijn respect voor de meest uitgestoten, levend afgeschreven medemensen, maken van hem een universele, onsterfelijke figuur.”

Samenstelling:
Lut DEBROEY